

NEKROLOG

Za prof. JUDr. Vladimírem Čermákem

(3. září 1929 – 21. červenec 2004)

Pavel Holländer*

Ústavní soud České republiky byl konstituován dne 15. července 1993 jmenováním dvanácti soudců prezidentem republiky Václavem Havlem. První generace soudců byla přítom téměř z poloviny složena z právníků starších, právníků, kteří ve svém životě, především v nástupu do jeho profesionální části, zachytili ještě odlesk právnické vzdělanosti a kultury doby první republiky – a to po dobu studií v letech 1945 až 1948. Patřili rovněž k té části své generace, jež si v dlouhém trvání komunistického systému zachovala morální integritu, lidskou důstojnost, někteří z nich, Zdeněk Kessler a Antonín Procházka, i za cenu politického pronásledování a posléze dlouholetého věznění. Tato generace soudců přinesla na půdu Ústavního soudu silné lidské osobnosti, výrazné postavy, schopné přenést do své soudcovské práce svoji morální lidskou zkušenost. Žel, čtyři z jejich řad, Vladimír Paul, Vlastimil Ševčík, Zdeněk Kessler a Vladimír Čermák, již nejsou mezi námi.

Politická likvidace brněnské právnické fakulty zneвозмоžila Vladimíru Čermákovi absolvovat práva ve městě, v němž maturoval a začal svá vysokoškolská studia. Po absolutoriu na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v roce 1952 působil po dobu větší části své profesionální kariéry coby soudce civilního soudu v Brně. V době „normalizace“, v roce 1975, od justice odchází. Jeho odchod je reakcí na stupňující se tlak totalitního systému, na stupňující se omezení prostoru svobodného působení soudce. Pracuje pak jako podnikový právník v Kovopodniku města Brna, všechen čas i úsilí věnuje přítom studiu a vytvoření monumentál-

ního pětisvazkového díla stojícího na pomezí sociální filosofie a politologie, jež nazval „Otázka demokracie“. Nadto, v 80-tých letech dramaturgicky spolupracuje s divadlem Husa na Provázku – získává tím možnost uplatnit své znalosti z oboru, jemuž se věnuje celý život s obrovským zaujetím – řeckému dramatu a řecké filosofii.

V roce 1990 zakládá na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně katedru a svým působením utváří obor i vlastní vědeckou školu politologie. Klíčovou mírou se zasloužil o demokratickou emancipaci sociální filosofie a politologie v období obnovy Masarykovy univerzity. Jmenování profesorem Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v roce 1994 bylo logickým vyústěním Čermákova vědeckého přínosu a organizačního i pedagogického působení. Paralelně ale neopouští svůj „renesanční rozměr“, a po roce 1990 přednáší antické drama na Janáčkově akademii múzických umění.

15. července 1993 byl jmenován soudcem Ústavního soudu České republiky. V roli soudce Ústavního soudu působil až do uplynutí 10 let funkčního období.

Vladimír Čermák v pozici soudce Ústavního soudu spojoval morální hodnotící postoje s hlubokým, v pravém slova smyslu klasickým vzděláním, za jehož jádro bylo lze považovat jím tak milované dílo Platonovo, jakož i s teoretickými právními znalostmi a s mnohaletou zkušeností soudce. Byl mimořádně komunikativní, přístupný mediím, otevřený veřejnosti, připravený ji upozornit na morálně neakceptovatelné – např. v případě

* Prof. JUDr. Pavel Holländer, DrSc., Ústavní soud České republiky, Brno

procesu, týkajícího se reflexe justiční vraždy generála Heliodora Píky.

Ilustrací pokusu o zachycení podoby Čermákovy osobnosti jsou i myšlenky, jež vtělil do nálezů, které koncipoval. V jednom z nich, v nálezu k ústavnosti ustanovení volebního zákona o volebním systému (Pl. ÚS 42/2000), uvažující o pluralitní demokracii, nezapřel v sobě sociálního filozofa, jakož i vědce – metodologa: „Proces diferenciaci může plnit svou základní funkci hnací síly a tvůrčího elementu historického vývoje a pokroku jen tehdy, realizuje-li se na půdě kontinua mezi krajními tendencemi, jejichž funkční napětí vylučuje zaujímání extrémních pozic. Také v politické praxi používaný model 'poměrného zastoupení' proto může, a také musí, činit celou řadu koncesí principu integrace, tak se však může dít jen na určitém úseku kontinua, kdy ke svému ideálnímu typu zůstává 'přivracen', jinými slovy, kdy projevuje tendence se tomuto typu v jeho zásadních aspektech alespoň přibližovat. Podle názoru Ústavního soudu však v konkrétním případě, tedy v projednávané věci, zvýšení počtu volebních krajů na 35 (§ 27 věta první), stanovení nejnižšího počtu mandátů v kraji na 4 (§ 48

odst. 4) a způsob výpočtu podílů a přiřazení mandátů pomocí upravené d'Hondtovy formule (§ 50 odst. 1, 2, 3) představuje ve svém úhrnu takovou koncentrací integračních prvků, jež ve svých důsledcích vede již k opuštění kontinua, ještě způsobitelného zaznamenávat alespoň 'přivracení' k modelu poměrného zastoupení. K takovému závěru Ústavní soud přirozeně nemá k dispozici žádný z prostředků exaktního měření a zkoumání, často typických pro přírodní vědy, a je proto, stejně jako u sociálních pojmů a jevů vůbec, odkázán spíše na takové prostředky, jakými jsou komparace, klasifikace, hodnocení apod. I takové prostředky mohou však mít spolehlivou vypovídací schopnost, zejména proto, že v těchto případech nejde o zachycení určitého statického bodu, ale celkové dynamiky, na určitém kontinuu se projevující, tendence.“

Vladimír Čermák, právník – soudce, filosof a politolog, teatrolog, vášnivý diskutér, charismatický muž. Nad studenou racionalitou vždy u něj převažoval humanitní a demokratický étos. Jmenování čestným doktorem Masarykovy university dne 29. září 2004 již bylo pouze aktem posmrtného uznání.